

111-008

พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์

นางสาว สุวรรณาพร หงษ์กรเพชร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้

เป็นส่วนประกอบการศึกษาคำระเบียบปริญญาโทบัณฑิต

ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาภาษาไทย

พ.ศ. ๒๕๑๕

008380 i 15541770

Phra Abhai Mani : A Critical Study

Miss Suvanna Kriengkraipetch

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1971

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนตัดใหม่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนประกอบของการศึกษาตามระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

1152 ๒๕๖๓

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ณัฐกมลงานวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศกานต์ นิลประภัสสร

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์
 ชื่อ นางสาวสุวรรณา เกรียงไกรเพชร แผนกวิชา ภาษาไทย
 ปีการศึกษา ๒๕๑๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะเด่นของ เรื่องพระอภัยมณีในค่านต่าง ๆ ๓ ค่านด้วยกัน คือ แก่นเรื่อง ลักษณะตัวละคร ระบบสัญลักษณ์และภาพพจน์ ในบทที่ ๑ ผู้เขียนได้กล่าวถึงสาเหตุที่เลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ว่า เนื่องจากความสนใจในวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่ และในงานประพันธ์ของสุนทรภู่ โดยเฉพาะเรื่องพระอภัยมณี ในบทที่ ๒ เป็นการศึกษาแก่นเรื่องย่อยซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๔ แก่น แก่นแรก คือ การเดินทางผจญภัยซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่ตัวเอก เพื่อให้มีลักษณะเป็นบุคคลในอุดมคติทั้งในด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัวและส่วนรวม แก่นเรื่องที่ ๒ คือ การศึกษาวิชา มีความเกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องแรก โดยเป็นการเตรียมตัวให้แก่ตัวเอกก่อนที่จะออกผจญภัย แก่นเรื่องที่ ๓ ว่าด้วยการพลัดพรากของตัวละครและการขาดความอบอุ่นภายในครอบครัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับแก่นที่ ๔ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ลูก แก่นที่ ๓ และ ๔ นี้่าจะมีผลมาจากชีวิตส่วนตัวของสุนทรภู่ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตบางแง่ของตัวละคร แก่นเรื่องย่อยทั้ง ๔ นี้ แสดงลักษณะโครงเรื่องของวรรณคดีไทยทั่วไป และในขณะเดียวกัน ก็มีลักษณะเฉพาะของสุนทรภู่ปรากฏอยู่ด้วย ในบทที่ ๓ กล่าวถึงลักษณะเด่นของตัวละคร ได้แก่ พระอภัยมณี ตัวละครหญิง และตัวละครที่เป็นอมมุขย์ ตัวละครเหล่านี้มีลักษณะเด่นที่เป็นตัวของตัวเอง ต่างไปจากตัวละครในเรื่องวรรณคดีอื่น ๆ ซึ่งมักจะมีแบบตายตัว โดยเฉพาะพระอภัยมณีนั้น มีลักษณะต่างจากตัวเอกในเรื่องอื่น ๆ มาก ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถจดจำตัวพระอภัยมณีได้ดี ส่วนตัวละครหญิงนั้นก็ยังมีบทบาทที่แปลกและเด่น ซึ่งมีเค้าที่แสดงว่าสุนทรภู่ได้อิทธิพลมาจากบุคคลใกล้ชิดและเหตุการณ์ในสมัยนั้นด้วย

บทที่ ๔ ศึกษา ระบบสัญลักษณ์และภาพพจน์ อันได้แก่สัญลักษณ์ของทะเลและเพลงปี่ ซึ่งมีความผูกพันกับลักษณะของตัวละครและแก่นเรื่อง ในแง่ที่ว่าตัวละครมีความว่าแห่แฝงอยู่และแก่นเรื่องก็กล่าวถึงการขาดความอบอุ่นในครอบครัว บทที่ ๕ เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดประเภทของ เรื่องพระอภัยมณี ผู้เขียนเห็นว่า พระอภัยมณีน่าจะจัดให้อยู่ในประเภทโรมานซ์ตามหลักการแบ่งประเภทวรรณคดีสากล และ เรื่องโรมานซ์นี้น่าจะตรงลัพท์ว่าวรรณคดีไทยว่า เรื่องประโลมโลก

THESIS TITLE : Phra Abhai Mani : A Critical Study
NAME : Miss Suvanna Kriengkraipetch
DEPARTMENT : Thai Language
ACADEMIC YEAR : 1970

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study the outstanding characteristics of Phra Abhai Mani in three main aspects: theme, characterization, symbolism and imagery. Chapter 1 is concerned with the writer's interest in the New Criticism, as being applied to the works of Sunthorn Phoo; particularly to Phra Abhai Mani. Chapter 2 traces four sub-themes; they are adventure, pursuit of study, separation of the characters and family conflicts. The characters gain experience from adventure to become ideal persons both in personal and social aspects. The second theme is concerned with the first; that is to prepare the characters for their adventure. The separation of the characters and family conflicts go together, and they are probably influenced by the life of Sunthorn Phoo. Each sub-theme which has close relation to each other shows the characteristics of Thai literature and the notable individuality of Sunthorn Phoo. Chapter 3 is an attempt to point out the typical characteristics which makes the characters in Phra Abhai Mani distinguished from those in other literary works. These characters

have their own individuality that makes them real. Chapter 4 is the study of symbolism and imagery that recur in the story. The symbols of the sea and the flute music symbolize desolation and loneliness that have influence on the spiritual background of the characters and themes. The last chapter deals with the classification of Phra Abhai Mani according to the universal classification of literature. The writer of this thesis comes to the conclusion that Phra Abhai Mani should be grouped in the romance category that seems to fit with Thai literary term - Rueng Pralomlok.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์คมคาย นิลประภัสสร ซึ่งเป็นผู้สอนและสร้างความสนใจในเรื่องของวรรณคดีไทยให้แก่ผู้เขียนมาตั้งแต่การศึกษาระดับปริญญาตรี และในการทำการวิจัยครั้งนี้ ก็ได้กรุณาตรวจแก้ไข แนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจในการค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

อนึ่ง ผู้เขียนได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์ ม.ล. จิราภุ นพวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ สุนทรากุล ในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์และให้คำอธิบายอันมีประโยชน์ยิ่งแก่การวิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มได้เรียบร้อยด้วยความช่วยเหลือของน้อง เพื่อน และเพื่อนรุ่นพี่อีกหลายคน ซึ่งได้อนุเคราะห์ทั้งในด้านกำลังกายและกำลังใจ ผู้เขียนขอขอบคุณในน้ำใจของทุก ๆ คนเป็นอย่างยิ่ง.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำขอบคุณ	ง
บทที่	
๑. ความเป็นมาของปัญหา	๑
๒. แก่นเรื่อง	๔
การเดินทางวิจัยเพื่อให้ประสพการวัดและสร้างคุณลักษณะเด่นให้- แก่ตัวเอก	๑๔
ความสำคัญของวิชาความรู้	๓๕
ความว่าเหวและการขาดความอบอุ่นภายในครอบครัว	๕๖
ความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างพ่อแม่กับลูก	๘๔
๓. ลักษณะของตัวละคร	๑๐๔
พระอภัยมณี	๑๐๕
ลักษณะเด่นของตัวละครหญิง	๑๑๗
ตัวละครที่เป็นอมมุข	๑๖๐
๔. ระบบสัญลักษณ์และภาพพจน์	๑๖๗
๕. การกำหนดประเภทของเรื่องพระอภัยมณีตามแนววรรณคดีสากล	๑๘๓
๖. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๒๐๓
๗. บรรณานุกรม	๒๐๗
๘. ประวัติการศึกษา	๒๑๑